זָבְתָה הבכירה וְקָדְמָה את הצעירה אַרְבָּעָה דּוֹרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל לְמַלְכוּת – צאצאי הבכירה קדמו להיות בכלל ישראל ארבעה דורות לפני צאצאי הצעירה. רות היתה מצאצאי הבכירה, ויצאו ממנה עובד אבי ישי אבי דוד המלך. ואילו מצאצאי הצעירה, הראשון היה רחבעם בן שלמה שנולד מנעמה העמונית, ארבעה דורות אחרי עובד:

משנה

הָאִשָּׁה שֶׁנְּדְרָה בְּנָזִיר – שקיבלה על עצמה נזירות, וְהִפְרִישָׁהּ אֶת בְּהֶמְתָּהּ – את הקרבנות שהיא צריכה להביא בתום הנזירות, וְאַחַר כָּךְ חִיפֵּר לָהּ בַּעְלָהּ את הנזירות, דין הקרבנות הוא כך, אִם שָׁלוֹ חָיְתָה הַבְּהֵמָה – אם הבהמות שהפרישה היו מממון של בעלה, אין הן קדושות כלל אלא תֵּצֵא הבהמה וְתִרְעֶה בָּעֲדֶר ככל בהמות חולין, משום שהבעל מקנה לאשתו מממונו רק מה שהיא צריכה, וכיון שהופרה הנזירות ואינה צריכה להביא קרבנות, ממילא אינו מקנה לה את הבהמות כדי להקדישן, ואינן שלה, והמקדיש בהמה שאינה שלו לא חל ההקדש.

וְאִם שֶׁלָּהּ הָיְתָה הַבְּהֵמָה – שנקנו הבהמות מממון שלה, הַחַטָּאת תָּמוּת בלא הקרבה, כי מאחר שעכשיו אין האשה חייבת בקרבן אי אפשר להקריבה, שאין חטאת קרבה אלא אם יש לה בעלים המחויבים בה. וְהָעוֹלָה תִּקָּרֵב כְּעוֹלָה, וכן הַשְּׁלָמִים תִּקָּרֵב כִּשְׁלָמִים, שעולה ושלמים אפשר להקריב גם בלא בעלים. וְהשלמים נֶאֱכָלִין – מותר לאכלם רק לְיוֹם ולילה אֶחָד, כדין שלמי נזיר [ולא כשאר שלמים שנאכלים לשני ימים ולילה אחד], משום שהוקדשו לשם שלמי נזיר שדינם להיאכל ליום ולילה בלבד. וְאף על פי שלגבי זמן האכילה דינם כשלמי נזיר, אֵינָן טְעוּנִין הבאת לֶחֶם שמביא כל נזיר עם השלמים, כיון שבלחמי נזיר נאמר (במדבר ו יט) 'וְנָתַן עַל כַּפֵּי הַנָּזִיר', וכיון שהופרה הנזירות ואינה נזירה אי אפשר לתת הלחם על כפיה.

ואם חָיְוּ לָהּ מָעוֹת תְּמוּמִין – שהפרישה לצורך קרבנות הנזירות, ולא פירשה לאיזה קרבן יהיו, יִפָּלוּ כל המעות לִנְדָבָה – יקריבו מהם עולות נדבה. אבל מָעוֹת מְפוֹרָשִׁין – שפירשה אלו מעות יהיו לחטאת, אלו לשלמים ואלו לעולה, דין המעות הוא כך, דְּמֵי הַחַטָּאת [–שהופרשו לחטאת] צריך לאבדם וְיֵלְכוּ [–ישליכום] לְיָם הַמֶּלַח שיאבדו ויתאכלו שם ולא יהנה מהם אדם, כדין החטאת שהולכת למיתה. ועד שיוליכום לשם לֹא נֶהֱנִין וְלֹא מוֹעֲלִין בָּהֶן – המעות אסורות בהנאה [מדרבנן], אבל אם נהנה מהם אדם אין הוא מועל בהקדש. דְּמֵי עוֹלָה – שהופרשו עבור העולה, יָבִיאוּ מהם עוֹלָה נדבה, ומכיון שקונים בהם קרבן להקרבה הרי הם הקדש גמור וּמוֹעֲלִין בָּהֶן – הנהנה מהם מעל בהקדש. וכן דְּמֵי הַשְּׁלָמִים יָבִיאוּ מהם שְׁלָמִים נדבה, וְנֶאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד וְאֵין טְעוּנִין לֶחֶם כמו שנתבאר:

גמרא

הגמרא דנה האם המשנה היא לכולי עלמא או שהיא שנויה במחלוקת: מַאן תָּנָא דְּבַעַל לֹא מְשַׁעֲבֵד לָהּ – מי הוא התנא של משנתינו שסובר שהבעל לא משועבד לאשתו לקרבנות, כלומר אינו חייב לקנות לה את קרבנותיה, ולכן יש חילוק בדין הבהמות שהאשה הפרישה לקרבנותיה אם הבעל היפר לה, שאם הבהמות היו שלו הן יוצאות לחולין, ואם הן היו שלה אינן יוצאות לחולין.

אָמַר רַב חִסְדָּא, משנה זו רַבָּנָן הִיא – לפי שיטת חכמים הסוברים שבעל אינו משועבד לקרבנות אשתו, ולכן אם הפרישה בהמות שלו, ואחר כך היפר לה, הבהמות יוצאות לחולין. דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ – שאם תעלה על דעתך שמשנתינו בשיטת רַבִּי יְהוּדָה הִיא, שסובר בברייתא בסמוך שבעל משועבד לקרבנות אשתו, אם כן יהיה קשה, אַמַּאי – מדוע אם הבהמה היתה שלו דינה שֶׁתֵּצֵא וְתִרְעֶה בָּעֲדֶר, כלומר שיוצאת לחולין, הָא מְשַׁעֲבֵד לָהּ – הלא כיון שהבעל משועבד לקרבנות אשתו אין חילוק אם הבהמה משלו או משלה, ואינה יוצאת לחולין.

הגמרא מביאה את מחלוקת רבי יהודה ורבנן: נחלקו התנאים באשה שבעלה עשיר, והיא חייבת קרבן עולה ויורד, האם צריכה להביא קרבן עשיר משום שבעלה עשיר, והוא זה שחייב בקרבנותיה, או שהואיל וכל מעשה ידיה שייכים לבעלה, ממילא היא עניה ויכולה להביא קרבן עני. דְּתַנְיָא בברייתא, רַבִּי יְהוּדָה חולק על רבנן שאמרו שאדם יכול להביא קרבן עני על אשתו, וְאוֹמֵר, אָדָם שהוא עשיר מֵבִיא קָרְבָּן עָשִׁיר עַל אִשְׁתּוֹ, מכיון שהוא עשיר, אע"פ שאין לה ממון משלה. וְכֵן חייב אדם להביא עבור אשתו כָּל קָרְבְּנוֹתֶיהָ שֶׁהִיא חַיֶּבֶת. וטעם הדבר, מכיון שבעל משועבד לאשתו להבאת קרבנותיה, משום שֶׁכָּתַב והתחייב לָהּ בכתובתה, 'כָּל אַחֲרָיוּת דְּאִית לֵיהּ, עָלַי – כל אחריות של חובותייך, תהיה עלי, כלומר אני אשלם אותם, מִן קַדְמַת דְּנָא' – וגם את החובות הקיימים מלפני הנישואין אני אשלם, והקרבנות שהיא חייבת הם בכלל חובותיה. אם כן מה שמבואר במשנה שבעל אינו משועבד לאשתו אינו כדעת רבי יהודה.

רָבָא אָמַר, אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יְהוּדָה – אפילו אם תאמר שהמשנה היא גם לדעת רבי יהודה, לא קשה מדוע אם היפר לה הבעל הבהמה תצא ותרעה בעדר, כיון שגם לדעת רבי יהודה כִּי מְשַׁעְבֵּד לָהּ בְּמִילְתָא דְּצָרִיכָא לָהּ – מה שמשתעבד הבעל לאשתו לשלם את חובותיה זה רק בדבר שהיא צריכה, בְּמִילְתָא דְּלָא צְרִיכָא לָהּ לֹא – אבל דבר שאינה צריכה אינו משתעבד לשלם, וכאן שהיפר לה הבעל את נזירותה, נמצא שאינה צריכה להביא קרבנות, וממילא אינו משתעבד לה לזה ואינו מקנה לה בהמות, ולכן אם משלו היתה הבהמה תצא לחולין, שהרי התברר למפרע שהקדישה בהמות שאינם שלה כלל.

הגמרא מביאה שיטה אחרת במחלוקת רב חסדא ורבא: אִיבָּא דְּאָמְרֵי – יש שאמרו את מחלוקת רב חסדא ורבא באופן אחר. מַאן תַּנָּא – מיהו התנא שסובר את הדין האמור במשנה. אָמַר רַב חִסְדָּא, משנתינו בשיטת רַבִּי יְהוּדָה הִיא הסובר שבעל משועבד לאשתו לשלם את קרבנותיה, ולכן אם הבהמה היתה משל הבעל והוא לא הפר את הנזירות, לא תצא הבהמה לחולין, ואף על פי כן אם הפר לה, תצא הבהמה לחולין אם הבהמה היתה משלו, והטעם הואיל וְכִי מְשַׁעְבֵּד לָהּ, בְּמִילְתָא דְּצָרִיכָא לָהּ – מה שמשתעבד הבעל לאשתו לשלם את חובותיה, זה רק בדבר שהיא צריכה, בְּמִילְתָא דְּלָא צְרִיכָא לָהּ לֹא – אבל דבר שאינה צריכה אינו משתעבד לשלם, וכיון שהפר לה נמצא שאינה צריכה להביא קרבנות, ולא הקנה לה הבעל את הבהמה. ואי אפשר להסביר את המשנה בשיטת רבנן, כיון דְּאִי רַבָּנָן – שאם נבאר שהמשנה היא גם לדעת חכמים, הלא הם סוברים שלֹא מְשַׁעְבֵּד לָהּ כְּלָל – שהבעל כלל אינו משועבד לאשתו להביא את קרבנותיה, ואם כן הבהמה אינה קדושה בין אם הפר הבעל את הנזירות ובין אם לא הפר, שהרי הקדישה בהמה שאינה שלה, וכיון שכן, אֶלָּא הֵיכִי דָּמֵי דְּמְשַׁעְבֵּד לָהּ – איך אפשר לבאר את המשנה שאם לא הפר חל ההקדש ויכולה להקריב מבהמותיו, רק כְּגוֹן דַּאֲקְנְיֵיהּ לָהּ – שנתן לה במתנה בהמה משלו, וְבאופן כזה, כֵּיוָן דַּאֲקְנֵי לָהּ הָוֶה דְּנַפְשָׁהּ – כיון שהקנה לה את הבהמה, נמצא שהבהמה שייכת לה לגמרי, ואם כן צריך להיות הדין שאם היפר לה החטאת תמות כמו הדין השני במשנה שהבהמה היתה שלה, וקשה, מדוע כתוב במשנה שבמקרה זה אם היפר לה, החטאת תצא ותרעה בעדר. ומוכח שמשנתינו שנויה כשיטת רבי יהודה ולא כרבנן.

רָבָא אָמַר, אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנָן – אפילו אם תאמר שהמשנה שנויה לפי חכמים, ומדובר שהקנה לה בהמה מעדרו, לא קשה, משום שיש לומר כִּי מַקְנֵי לָהּ נַמֵּי בְּמִלְּתָא דִּצְרִיכָא לָהּ – הבעל מקנה לה רק אם היא צריכה את הבהמה, אבל בְּמִילְּתָא דְּלֹא צְרִיכָא לָהּ לֹא מַקְנֵי לָהּ – אם אינה צריכה אותה אין דעתו להקנותה לה, וכיון שהפר לה נמצא שאינה צריכה להביא קרבנות, ולא הקנה לה הבעל את הבהמה, ולכן יוצאת לחולין:

שנינו במשנה: אִם שֶׁלָּהּ הָיְתָה בְּהֶמְתָּהּ, הַחַטָּאת תָּמוּת וְהָעוֹלָה תִּקָּרֵב: הגמרא מבררת: הֵיאַ, מַנָּא לָהּ – מנין יש לה בהמה שהיא שלה ולא של בעלה, דְּאָמְרַתְּ – הלא הדין הוא מַה שֶּׁקָּנְתָה אִשָּׁה קָנָה בַּעֲלָהּ. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב פָּפָּא, מדובר באופן שֶׁקִּמְּצָתְהּ מֵעִיסָּתָהּ – שקנתה את הבהמה ממעות שקיבלה מבעלה לצרכי מזון, שקימצה והמעיטה בקניית מזון ועל ידי כך נשארו בידה מעות לקניית בהמה. ובאופן זה הבהמה שייכת לה ולא לבעלה.

אופן נוסף שלאשה יש ממון השייך לה, אִיבָּעֵית אֵימָא, כגון דְּאַקְנֵי לָהּ אַחֵר – שאדם אחר נתן לה מעות במתנה, וְאָמַר לָהּ, הרי לך מעות אלו במתנה עַל מְנָת שֶׁאֵין לְבַעְלַיִךְ רְשׁוּת בָּהֶן. שבאופן זה אין הבעל זוכה במעות:

שנינו במשנה: אם משלה היתה הבהמה, הָעוֹלָה תִּקָּרֵב עוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים תִּקָּרֵב כו' שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם: הגמרא מביאה מקרים נוספים שהדין בהם כמו במשנה שמקריבים איל לשלמי נזיר ואין מביאים אתו לחמי נזיר: אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לַאֲבוּהּ בַּר אִיהִי, לֹא תֵּיתֵיב – לא תשב, אלא תעמוד עַל בַּרְעֵיךְ – על רגליך, עַד דְּאָמְרַתְּ לִי הָדָא מִילְּתָא – עד שתאמר לי דבר זה, באלו אופנים מקריבים איל כשלמי נזיר בלא לחמי נזיר, בשונה מן האמור בפרשת נזיר. השיב לו אבוה: וְאִלּוּ הֵן אַרְבָּעָה אֵילִים שֶׁאֵינָן טְעוּנִין לֶחֶם – ארבעה ישנן, ואלו הן, שֶׁלּוֹ, וְשֶׁלָּהּ, שהם שני מקרים שתבאר הגמרא בסמוך, וְשֶׁלַּאֲחֵר הַמִּיתָה – נזיר שהפריש איל לשלמים, ומת הנזיר קודם שהקריבו, וְשֶׁלְּאַחַר כַּפָּרָה – נזיר שהפריש איל לשלמים, ואבד האיל, והביא איל אחר לשלמים והתכפר בו, ואחר כך נמצא האיל הראשון. בארבעה מקרים אלו מקריבים את האיל, אבל אין מביאים אתו לחמי נזיר.

הגמרא מבארת את המקרים ואת מקורם: שֶׁלּוֹ, הָא דַּאֲמָרַן – זהו המקרה השנוי במשנתינו, שהפרישה האשה בהמה משלה, ואחר כך הופרה נזירותה. שמקריבים את האיל בלא לחם.

שֶׁלָּהּ, דִּתְנַן (לקמן כח:), הָאִישׁ מַדִּיר אֶת בְּנוֹ בְּנָזִיר – האב יכול להדיר את בנו הקטן שיהיה נזיר, על ידי שיאמר 'יהא בני נזיר', או שיצוונו לקבל על עצמו נזירות. וְאֵין הָאִשָּׁה מַדֶּרֶת אֶת בְּנָהּ בְּנָזִיר – והאם אינה יכולה להדיר את בנה. ואף כשהאב מדיר את בנו, פעמים שהנזירות מתבטלת. כגון אם נִּילַּח הבן את שערו, ובזה גילה דעתו שאין רצונו להיות נזיר, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּחוּה קְרוֹבִים, ובכך גילו שאין רצונם בנזירותו של הבן. וכן אם מִיחָה הבן ואמר שאין רצונו בנזירות, אוֹ שֶׁמִּיחוּהוּ קְרוֹבִים ואמרו שאין רצונם בנזירותו, בכל אופנים אלו הנזירות בטלה, ולפיכך, אם הָיוּ לוֹ מָעוֹת סְתוּמִין – שהפריש לצורך קרבנות הנזירות, ולא פירש לאיזה קרבן יהיו המעות, יִפָּלוּ המעות לִנְדָבָה – יקריבו מהן עולות נדבה של ציבור. אבל אם היו לו מָעוֹת מְפוֹרָשִׁין – שפירש ואמר על קצתן שיהיו לחטאת וקצתן הפריש לעולה וקצתן לשלמים, דינן כמפורש במשנתינו לגבי אשה שהופרה נזירותה, דְּמֵי חַטָּאת צריך לאבדם וְיִלְכּוּ לְיָם הַמֶּלַח, דְּמֵי עוֹלָה יָבִיאוּ מהם קרבן עוֹלָה נדבה של ציבור, וּמוֹעֲלִין בָּהֶן שהרי הם עומדים לקרבן, וכן דְּמֵי הַשְּׁלָמִים יָבִיאוּ מהם קרבן שְׁלָמִים נדבה, וְנֶאֱכָלִין רק ליום אֶחָד ולילה אחד כדין שלמי נזיר [ולא כשלמים בעלמא שנאכלים לשני ימים ולילה אחד], כי אע"פ שהם קרבים לנדבה ולא לשלמי נזיר, מכל מקום כיון שהוקדשו לשם שלמי נזיר, צריך לנהוג בהם כל חומרי שלמי נזיר. וְאֵינָן טְעוּנִין הבאת לֶחֶם עם השלמים ככל נזיר. והטעם בזה, כי בלחמי נזיר נאמר (במדבר ו יט) 'וְנָתַן עַל כַּפֵּי הַנָּזִיר', וכאן הבן אינו נזיר ואי אפשר לתת את הלחם על כפיו. זו היתה כוונת אבוה בר איהי באמרו 'שלו'.

האופן השלישי שאמר אבוה: 'שֶׁלַּאֲחַר מִיתָה', מְנָלָן – מנין אנו יודעים שאיל המובא לאחר מיתת הנזיר אינו טעון לחם. משיבה הגמרא: דְּתַנְיָא, הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לצורך קרבנות לִנְזִירוּתוֹ, ולא פירש איזה מהן לחטאת, איזה לעולה, ואיזה לשלמים, לֹא נֶהֱנִין – אסור ליהנות מהם, וְאוּלַי לֹא מוֹעֲלִין בָּהֶן – מי שעבר ונהנה מהן אין דינו כמועל ואינו מביא קרבן מעילה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִין לְהָבִיא בְּכוּלָּן שְׁלָמִים – שהרי יכול לקנות בכל המעות שלמים, כגון אם ימצא בהמה גדולה ושמנה, ושאר הקרבנות יקנה ממעות אחרים, ובשלמים אין איסור מעילה קודם שנזרק הדם. ואם מֵת הנזיר, וְהָיוּ לוֹ מָעוֹת סְתוּמִים – שהפריש לצורך קרבנות הנזירות, ולא פירש לאיזה קרבן, יִפָּלוּ כל המעות לִנְדָבָה – יקריבו מכל המעות עולות נדבה של ציבור. אבל אם היו מָעוֹת מְפוֹרָשִׁין – שפירש ואמר אלו יהיו לחטאת ואלו לעולה ואלו לשלמים, דינן כדלהלן, דְּמֵי חַטָּאת יוֹלִיךְ לְיָם הַמֶּלַח – יאבדם, שכן חטאת שמתו בעליה דינה למות, ואי אפשר להקריבה, ולכן את דמי החטאת צריך לאבד. ועד שיוליכום לים המלח לֹא נֶהֱנִין – המעות אסורים בהנאה, וְלֹא מוֹעֲלִין בהם, שאין חיוב קרבן מעילה למי שעבר ונהנה מהן. דְּמֵי עוֹלָה – שהופרשו לעולה, יָבִיאוּ מהם עוֹלָה נדבה, וּמוֹעֲלִין בָּהֶן שהרי הם עומדים להקרבה, וכן דְּמֵי הַשְּׁלָמִים יָבִיאוּ מהם שְׁלָמִים נדבה, וְהשלמים נֶאֱכָלִין רק לְיוֹם אֶחָד ולילה אחד כדין שלמי נזיר, [ולא כשלמים בעלמא שנאכלים לשני ימים], מכיון שמתחילה הוקדשו לשם שלמי נזיר. וְאולם אֵינָן טְעוּנִין לֶחֶם שמביא כל נזיר עם השלמים. זהו האופן השלישי שאמר אבוה, שמקריבים שלמי נזירות בלא לחם.

האופן הרביעי: 'שֶׁלַּאֲחַר כַּפָּרָה' – נזיר שהפריש איל לשלמים, ואבד, והביא איל אחר תחתיו, ואחר כך נמצא האיל הראשון, לא נתפרש בשום מקום מה דינו של האיל הראשון, אלא סְבָרָא הוּא שמקריבים אותו בלא לחמי נזיר. שהרי בשלמים שֶׁלְּאַחַר הַמִּיתָה של הנזיר, מַאי טַעַם שהם קרבים בלא לחם, משום דְּלֹא חֲזָא לְכַפָּרָה – שהנזיר אינו ראוי לכפרה, שהרי מת, ולא מתקיים הדין של 'ונתן על כפי הנזיר', כמו כן שלמים 'שֶׁלְּאַחַר כַּפָּרָה', נַמִּי הָא לֹא חֲזָא לְכַפָּרָה – אין הנזיר ראוי לכפרה, שהרי כבר התכפר בקרבן אחר, ולא מתקיים הדין של 'ונתן על כפי הנזיר'. זהו האופן הרביעי שאמר אבוה.

מקשה הגמרא: וְתוּ לֵיכָּא – וכי אין אופנים נוספים שמקריבים שלמי נזיר בלא לחם, וְהָאֵיכָּא – והלא מצינו כן באופן דלהלן, ששנינו בברייתא (מנחות מה:), וּשְׁאָר כָּל שַׁלְמֵי נָזִיר שֶׁשְּׁחָטָן שֶׁלֹּא כְּמִצְוָתָן – שלא לשמן, כלומר לשם קרבן אחר, כְּשֵׁרִים לשלמי נדבה, וְלֹא עוֹלִין לַבַּעֲלִים לְשׁוּם חוֹבָה – אינו יוצא בהם ידי חובת שלמי נזיר, וצריך להביא איל אחר, וְשלמי נדבה אלו נֶאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד ולילה אחד כדין שלמי נזיר [ולא כשלמים בעלמא שנאכלים לשני ימים], ואף שאינם קרבים לשלמי נזיר אלא לנדבה, מכל מקום כיון שהוקדשו לשם שלמי נזיר, צריך לנהוג בהם כל חומרי שלמי נזיר. וְאֵינָן טְעוּנִין, לֹא הבאת לֶחֶם, כמבואר לעיל שכשלא מתקיים 'ונתן על כפי הנזיר' אין מביאים לחם, וְלֹא זְרוֹעַ – בישול הזרוע, שבשלמי נזיר צריך לבשל את הזרוע עם האיל ולהניפה על כפי הנזיר, ובשלמים אלו אין דין זה נוהג, משום שהנזירות אינה ניתרת בהם, אלא צריך להביא שלמים אחרים. וקשה, מדוע מנה אבוה בר איהי רק ארבעה אופנים של איל שלמים בלא לחמי נזיר, הלא מצאנו גם אופן זה. מתרצת הגמרא: שאכן יש אופנים נוספים, ואבוה בר איהי פירט רק את הארבעה הללו משום שכְּמִצְוָתָן קָא חָשִׁיב – שמנה רק אילים שנשחטו כמצותן, אבל אילים שנשחטו שֶׁלֹּא כְּמִצְוָתָן, לֹא קָא חָשִׁיב – לא מנה:

שנינו במשנה שהובאה לעיל: מֵת הנזיר וְהָיוּ לוֹ מָעוֹת סְתוּמִים, יִפָּלוּ לִנְדָבָה: